

Міністерство охорони здоров'я України
Запорізький державний медичний університет
Кафедра токсикологічної та неорганічної хімії

Модуль 1. Патентознавство
Навчально-методичний посібник

*для підготовки до підсумкового модулю
студентів фармацевтичного факультету
заочної форми навчання*

Запоріжжя 2015

Автори:

зав. кафедри, д. фарм. н., професор Панасенко О.І.,

д. фарм. н., професор Буряк В.П.,

к. фарм. н., доцент Кремзер О.А.,

к. фарм. н., доцент Мельник І.В.,

д. фарм. н., доцент Парченко В.В.,

к. фарм. н., ст. викладач Постол Н.А.,

к. фарм. н., ст. викладач Гоцуля А.С.,

к. фарм. н., ст. викладач Куліш С.Н.,

к. фарм. н., ст. викладач Щербина Р.О.

к. фарм. н., асистент Сафонов А.А.

асистент Саліонов В.О.

*Затверджено на засіданні кафедри токсикологічної та неорганічної хімії,
протокол № 1 від 26.08.2015 року.*

*Розглянуто та затверджено цикловою методичною комісією з фізико-хімічних
дисциплін, протокол № 1 від 09.09.2015 року.*

*Затверджено на засіданні Центральної методичної ради ЗДМУ,
протокол № 1 від 30-09.2015 року.*

ЗМІСТ

Мета вивчення навчальної дисципліни	4
Форми контролю	4
Система оцінювання навчальної діяльності студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу	4
Вступ	6
1. ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ПЕРЕДАЧА ПРАВ НА ВІНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ ТА ІНШІ ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	13
1.1. Повна ліцензія.....	15
1.2. Виняткова ліцензія	15
1.3. Невиняткова ліцензія.....	17
1.4. Умови і реквізити ліцензійного договору	18
1.5. Примусове відчуження прав на винахід (корисну модель).....	24
1.6. Захист прав патентовласника	26
1.7. Авторські договори.....	27
1.8. Обов'язки автора твору	36
КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	63
ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	70

Мета вивчення навчальної дисципліни

Патентознавство як навчальний предмет ставить за мету підготовку спеціалістів, які володіють теоретичною базою та практичними навичками з законодавчих основ набуття, передачі, охорони і захисту прав на об'єкти права інтелектуальної власності, зокрема промислової власності в Україні і світі. Навчальною програмою передбачено отримання знань з основних принципів правового регулювання взаємовідносин сторін, пов'язаних з патентуванням у медицині та фармації, оволодіння практичними навичками оформлений патентних прав, а також матеріалів щодо їх правового захисту і передачі майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Форми контролю

1. Поточний контроль. Стандартизовані методи діагностики знань та навичок.
2. Підсумковий контроль (перелік питань, тестування, розв'язання ситуаційних завдань)

Система оцінювання навчальної діяльності студентів при кредитно-модульній системі організації навчального процесу

При оцінюванні знань студентів надається перевага стандартизованим методам контролю: тестуванню, структурованим письмовим роботам, структурованому контролю практичних навичок в умовах, що наближаються до реальних.

Оцінка з дисципліни співпадає з оцінкою за модуль.

Оцінка за модуль визначається як сума оцінок поточної навчальної діяльності та оцінки підсумкового модульного контролю і виражається за 100 бальною шкалою.

Максимальна кількість балів, яку студент може набрати при вивченні кожного модуля, становить 100 балів, у тому числі за поточну навчальну діяльність - 60 балів, за результати підсумкового модульного контролю - 40 балів (60 та 40% відповідно).

Поточний контроль здійснюється на основі контролю поточних знань, практичних навичок і вмінь. **Він здійснюється на кожному практичному занятті відповідно конкретним цілям теми, під час індивідуальної роботи викладача зі студентами, особливо для тих тем, які студент опрацьовує самостійно і вони не входять до структури практичного заняття.**

Форми поточного контролю:

- **теоретичних знань** - тестові завдання, індивідуальне опитування, співбесіда;
- **практичних навичок і вмінь** - рішення типових і ситуаційних задач

Підсумковий контроль здійснюється на основі контролю теоретичних знань, практичних навичок і вмінь.

Форми підсумкового контролю:

- **теоретичних знань** система запитань, тестові завдання
- **практичних навичок і вмінь** - рішення типових і ситуаційних задач.

Тематичний план заняття

№ з/п	Тема	Обсяг годин
1.	Ліцензування і передача прав на винаходи, корисні моделі та інші об'єкти права інтелектуальної власності. Підсумковий модульний контроль.	2
	Всього	2

Вступ

Культура, науково-технічний рівень виробництва, ефективність економіки, соціально-економічний прогрес в цілому і добробут суспільства значною мірою залежать від рівня та ефективності творчої діяльності в цьому суспільстві. Не буде перебільшенням твердження, що однією з найпотужніших рушійних сил розвитку цивілізації є творча діяльність людей.

Людина за своєю природою схильна до будь-якої творчості, вона завжди перебуває у процесі пошуку кращих умов життя, засобів його поліпшення, своєї безпеки тощо. Але в силу тих чи інших причин рівень інтелектуальної діяльності в різних країнах неоднаковий. Він у першу чергу визначається рівнем усвідомлення значення цієї діяльності для розвитку суспільства, створенням сприятливих умов для цього виду творчості та іншими чинниками, які певною мірою їй сприяють.

У сучасних умовах будь-який вид діяльності людини - виробництво, оборона, охорона здоров'я тощо - просто неможливий без належного науково-технічного забезпечення, так само, як неможливий соціально-економічний прогрес суспільства взагалі без духовного розвитку. Це щільно взаємопов'язані процеси, які, в свою чергу, взаємозалежні. Наука не може успішно розвиватися, якщо виробництво не забезпечить її необхідними

інструментами, приладами, устаткуванням. У свою чергу, виробництво не може прогресувати без розвитку науки і техніки.

Зрозуміло, що будь-який прогрес суспільства неможливий без добре налагодженої системи освіти. Отже сучасна цивілізація тримається на трьох «китах» - освіта, наука, культура. Світовий досвід переконує, що там, де глибоко усвідомлюють значення і роль цих трьох чинників для суспільного розвитку і приділяють їм належну увагу, країна залучається до числа держав із високо-розвинутою економікою. Вірогідність цієї тези легко простежити на досвіді Південної Кореї та інших країн Східної та Південної Азії, які не мають ні своєї сировини, ні власних енергоносіїв.

Неважко помітити, що всі країни з високорозвинутою ринковою економікою вирізняються високим рівнем освіти, науки і культури. Саме це зумовлює та визначає рівень цивілізованості того чи іншого суспільства. Вони ж є у переважній більшості саме результатом творчої діяльності людини, оскільки стан і освіти і культури зумовлюється рівнем розвитку науки. Наукова діяльність - це, безсумнівно, творчий процес.

Творчість - це цілеспрямована пошукова діяльність людини, результатом якої є щось якісно нове, яке вирізняється неповторністю, оригінальністю і суспільно-історичною унікальністю. Творчість притаманна людині, оскільки передбачає творця - суб'єкт творчої діяльності, яким може бути тільки людина.

Часто творчість визначають як інтелектуальну. Інтелект у перекладі з латинської означає пізнання, розуміння, розум. Інтелект є здатність до мислення, раціонального пізнання. Тобто інтелектуальна творчість - це і є розумова діяльність, адже творчості без розумового осмислення бути не може, бо творити здатна тільки людина, наділена розумом. Проте вислів «інтелектуальна творчість» часто зустрічається в широкому вжитку.

Творчість властива будь-якій діяльності людини, але далеко не будь-яка творчість завершується досягненням певного об'єктивного результату. За

кінцевими результатами розрізняється творчість технічна, художня, літературна, наукова, виробнича тощо (ст.54 Конституції України).

За цілеспрямованістю творчість можна умовно розподілити на **два основних види: духовна творчість і науково-технічна творчість**. До першого виду належать результати художньої творчості. До другого - науково-технічної. І перша, і друга охоплюють великі кола різноманітних видів творчості. Стаття 5 Закону України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. дає перелік результатів художньої творчості, на які поширюється авторське право: це твори літератури, мистецтва, науки. Архітектура і мистецтво, містобудування, живопис, фотографічні твори і твори, одержані способами, аналогічними фотографії, скульптура, графіка, дизайн, картини, твори прикладного мистецтва, науки, літератури - все це результат творчої діяльності людини, які підпадають під поняття духовної творчості і під дію Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Другу величезну групу складають результати науково-технічної творчості, які підпадають під поняття **«промислова власність»**. Науково-технічні досягнення сприяють передусім підвищенню технічного рівня суспільного виробництва, його ефективності, продуктивності тощо. Тому результати науково-технічної творчості користуються особливо великим попитом на ринку науково-технічної продукції. Ця продукція зумовлює науково-технічний прогрес у суспільстві і тому має не менш важливе значення, ніж література і мистецтво. Вираз **«промислова власність»** може здатися не зовсім точним, оскільки поки що мова йде лише про винаходи; основним сектором економіки, який зацікавлений в них, є промисловість. Дійсно, винаходи використовуються, як правило, на промислових підприємствах. Але товарні знаки, знаки обслуговування, комерційні найменування та позначення являють інтерес не лише для промисловості, а й для торгівлі. Незважаючи на недостатню точність, вираз **«промислова власність»** набув в європейських мовах значення, яке охоплює не тільки винаходи, а й інші згадані об'єкти.

Нарешті третя група об'єктів інтелектуальної власності — це засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товару і послуг. Це також своєрідний товар, який сприяє збуту іншого товару. У наш час перед виробниками, особливо в країнах із розвинутою економікою, часто постає проблема збуту. Однорідних товарів виробляється так багато, що ринок уже не спроможний усі їх поглинути. Споживач починає у морі однорідних товарів вишукувати той, який вирізняється якістю, зовнішнім оформленням, економічністю та іншими якісними чи естетичними ознаками. Тут споживачеві у пригоді стають спеціальні позначення і найменування, які допомагають йому відрізнити товар одного виробника від однорідного товару іншого виробника. Тому такі позначення у сучасних умовах також є товаром, який на ринку продається і купується. Раціональне і доцільне використання зазначеного товару забезпечує його власникові досить солідні прибутки. Його можна використовувати багатьма різноманітними способами, але в межах, визначених законом.

Конвенція, якою 14 липня 1967 р. у Стокгольмі було засновано Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ), зазначає, що «інтелектуальна власність» містить права, які стосуються:

- 1) літературних, художніх та наукових творів;
- 2) виступів виконавців, фонограм та програм ефірного мовлення;
- 3) винаходів у всіх сферах людської діяльності;
- 4) наукових відкриттів;
- 5) промислових зразків;
- 6) корисних моделей;
- 7) товарних знаків, знаків обслуговування і торгових назв та позначень, найменування місця походження;
- 8) припинення недобросовісної конкуренції, а також всіх інших результатів інтелектуальної діяльності в промисловій, науковій, літературній або художній областях.

Інтелектуальна власність, яка вже давно визнана у промислово розвинутих країнах, сьогодні використовується як важливий інструмент духовного, технологічного та економічного розвитку і в основному в країнах, що розвиваються. Більшість з них розуміють, що в їхніх інтересах створити національні системи інтелектуальної власності, зміцнити та вдосконалити існуючі системи, які були успадковані з минулого і вже не відповідають адекватно новим потребам та пріоритетам. Там, де належним чином сприяють інтелектуальній діяльності, досягається високий рівень добробуту народу, зміцнюються морально-етичні засади суспільства. Світовий досвід свідчить: прогресу досягають там, де цінують інтелектуальну діяльність і вміло використовують її здобутки.

Статус України як незалежної держави, перехід її до ринкових відносин зумовили багато нових проблем у соціальній, економічній та майновій сферах діяльності. Хоча тепер і спостерігається значне піднесення виробництва, однак потреба у розгортанні науково-технічних досліджень у напрямі переоснащення виробництва, посилення ролі технологічних чинників у соціально-економічному розвитку і значення цих досліджень для народного господарства неперервно зростає.

Слід пам'ятати, що Україна має сформований десятиліттями потужний науковий та науково-технічний потенціал, який дає можливість **формувати** засади науково-технічної діяльності, орієнтованої на перспективу, в галузі створення нових матеріалів, технологій, інженерних рішень тощо. Науковий потенціал України, напрацьований не одним поколінням, є надбанням нації.

Розвиток науки і техніки повинен сприяти вирішенню економічних і соціальних задач, які стоять перед українським суспільством, прискоренню переходу економіки на шлях інтенсивного розвитку, підвищенню ефективності суспільного виробництва.

Виходячи з того, що в найближчі роки вітчизняна промисловість повинна забезпечити випуск машин, обладнання, приладів, матеріалів та

іншої продукції, яка відповідає за своїми техніко-економічними показниками світовому рівню, перед нашим суспільством постають *два основні завдання*:

1. Покращити систему науково-технічної інформації й патентно-ліцензійну роботу.

2. Всебічно сприяти подальшому розвитку творчості винахідників і раціоналізаторів.

Винахідницька діяльність є проявом творчої ініціативи робітників, інженерів, технічного персоналу, вчених. З цією діяльністю безпосередньо пов'язані темпи науково-технічного прогресу, підвищення продуктивності праці. Тому від подальшого вдосконалення, покращення організації і розвитку винахідницької діяльності багато в чому залежить успішне виконання економічних і соціальних задач нашого суспільства.

Безсумнівно, суспільне виробництво успішно розвивається в тих країнах, де висока винахідницька активність, де винахідництво добре стимулюється, де діє налагоджене правове регулювання цього виду творчої діяльності. Світовий досвід підтверджує цей неспростовний висновок. Наприклад, Японія відзначається досить високою винахідницькою діяльністю і результати очевидні.

Ефективне використання науково-технічного потенціалу України з метою подолання кризи, здійснення структурної перебудови економіки та соціально-економічного розвитку України пов'язане із встановленням особливого режиму її правової охорони.

Окрім цього закони передбачають ряд заходів по підвищенню ефективності патентної інформації, забезпеченню патентної чистоти техніки, яка розробляється і випускається, покращенню планування використання винаходів, підвищенню ролі державної патентної експертизи винаходів.

Особливого значення робота по винахідництву і раціоналізації, а також по захисту прав винахідників і раціоналізаторів набуває в світлі Конституції України. Згідно зі ст. 41 Конституції України:

кожен має право володіти, користуватися та розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності.

Відповідно до ст. 54 Конституції України: громадянам гарантується свобода літературної, художньої, наукової та технічної творчості, захист інтелектуальної власності, їхніх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Кожний громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятком випадків, встановлених законом.

Питання використання і охорони об'єктів промислової власності, тобто винаходів, „ноу-хау", товарних знаків, промислових зразків, корисних моделей стали невід'ємною частиною міжнародних угод по економічного і науково-технічного співробітництва. Співпраця щодо винахідництва і патентної справи стає областю міжнародних угод з економічного і науково-технічного співробітництва, що швидко розвивається.

Існують дві основні взаємопов'язані підстави, за якими країни приймають закони, спрямовані на охорону промислової власності:

Перша - це необхідність законодавчо оформити моральні та економічні права авторів інтелектуальної діяльності; **друга** - прагнення стимулювати в рамках урядової політики творчу активність людей, розповсюдження та використання її результатів, а також заохочувати приватну торгівлю.

Загалом це сприяє: економічному і соціальному розвитку суспільства.

Сучасний ерудований спеціаліст, випускник вузу повинен володіти певними знаннями в області винахідницької діяльності. Відсутність на даний час цих знань у спеціаліста або наукового співробітника призводить до значного зниження ефективності їх праці, а іноді і до втрати пріоритету нашої держави в деяких розробках. Пояснюється це тим, що із значної кількості поданих заявок на винаходи близько половини відхиляються

державною патентно-технічною експертизою, що обумовлено недостатньою патентною підготовкою сучасних спеціалістів і наукових співробітників. Отже назріла необхідність у підвищенні патентних знань.

1. ЛІЦЕНЗУВАННЯ І ПЕРЕДАЧА ПРАВ НА ВИНАХОДИ, КОРИСНІ МОДЕЛІ ТА ІНШІ ОБ'ЄКТИ ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

За сучасних умов найбільш поширеною правовою формою використання об'єктів інтелектуальної власності є ліцензійні договори.

Право на використання винаходу може бути передане в повному об'ємі або частково шляхом видачі дозволу (ліцензії) на його використання. Правовою формою видачі ліцензії є ліцензійний договір.

Ліцензійний договір - це двостороння угода, за якою сторона, яка володіє винятковим правом на використання винаходу (*ліцензіар*), надає іншій стороні (*ліцензіату*) дозвіл (ліцензію) на використання винаходу, а ліцензіат зобов'язується платити ліцензіару платежі і здійснювати інші дії, які передбачені договором.

За ліцензійним договором сторона, яка має право власності (виняткове право) на об'єкт інтелектуальної власності (ліцензіар), надає іншій стороні (ліцензіату) дозвіл на право використання відповідного об'єкту інтелектуальної власності.

Предметом ліцензійного договору є право на використання запатентованого винаходу разом з іншими правами інтелектуальної власності, що передаються ліцензійним договором.

Предмет договору є основою для визначення об'єму прав ліцензіата, встановлення правових меж, в рамках яких він може використовувати отримані за договором права, а також основою для виплат ліцензійних винагород.

Ліцензійний договір вважається дійсним, якщо він складений у письмовій формі і підписаний сторонами.

Ліцензійний договір є платним.

Ліцензійний договір набуває чинності відносно сторін з моменту його підписання сторонами.

Регулювання правовідносини сторін ліцензійного договору

Ліцензійний договір - це договір, особливість якого полягає в тому, що права на використання запатентованого винаходу, обмежені терміном дії, територією, на якій вони діють, і об'ємом прав, які охороняються.

Ліцензійний договір - це сукупність прав і обов'язків сторін і порядок їх виконання, і тому до нього, як до одного з різновидів угод в цивільному праві, застосовуються правила, встановлені для угод.

Ліцензійний договір - це єдиний документ, який регулює права і обов'язки сторін відносно використання запатентованого винаходу, їх взаємні розрахунки і матеріальну відповідальність.

Укласти ліцензійний договір на використання запатентованого винаходу можна від початку дії виняткових прав, тобто від дати публікації в офіційному бюлетені відомостей про видачу патенту на винахід і тільки в межах терміну його дії.

Види ліцензій

Практика зарубіжних країн визначила три види ліцензійних договорів :

- 1. повна ліцензія;*
- 2. виняткова ліцензія;*
- 3. невиняткова або проста ліцензія.*

Вид ліцензії зумовлюється об'ємом прав, які передаються за ліцензійним договором.

1.1. Повна ліцензія.

При повній ліцензії до ліцензіата переходять усі майнові права, які витікають з патенту, на термін дії договору. Ліцензіар є лише номінальним патентовласником, тільки на термін дії договору. Після закінчення терміну повної ліцензії майнові права патентовласника поновлюються в повному об'ємі.

Договір повної ліцензії занадто обмежує права патентовласника, що в умовах розвиненої ринкової економіки не є доцільним. Завдяки винятковій або невинятковій ліцензії патентовласник може отримати кращий прибуток, чим від продажу повної ліцензії. Це зумовило значне витіснення з ринку міжнародної торгівлі ліцензіями таку її форму ліцензії, як повна ліцензія. Зараз повна ліцензія навіть не згадується в законодавстві про інтелектуальну власність.

1.2 Виняткова ліцензія

Виняткова ліцензія передбачає надання дозволу на право використання об'єкту інтелектуальної власності іншій особі (ліцензіату). При цьому ліцензіар зберігає за собою право на використання цього ж об'єкту, але не має права видавати ліцензію на право використання цього самого об'єкту іншим особам.

За винятковою ліцензією власник виняткових прав (ліцензіар) надає дозвіл на використання винаходу іншій особі (ліцензіату) в певному об'ємі, на певній території, на обумовлений термін, залишаючи за собою право використовувати свій винахід лише в частині, яка не передається за ліцензійним договором. При цьому ліцензіар не має права надавати ліцензії на використання цього об'єкту іншим особам на тій же території в об'ємі наданих ліцензіату прав. Але він має право видати ліцензію іншим особам за межами виданих ліцензій.

Іншими словами, право на використання винаходу на території дії договору належить виключно ліцензіату (власникові виняткової ліцензії), який отримує право і на видачу субліцензій.

Запам'ятайте: Якщо Ви власник виняткової ліцензії, це означає, що ніхто інший, включаючи Вашого ліцензіара, не має права використовувати винахід на території дії договору в об'ємі, який Ви отримали за ліцензією.

Якщо ліцензіар має намір сам використовувати винахід, незважаючи на існування виняткової ліцензії, таке право обов'язково має бути обумовлене в ліцензійному договорі.

Обмеження прав ліцензіата.

Права ліцензіата на використання винаходу, які він отримав за винятковою ліцензією, можуть бути обмежені ліцензіаром відносно:

- терміну дії договору, який може бути менше, ніж термін дії патенту;
- території дії договору, яка може обмежуватися конкретним підприємством, областю і тому подібне;
- виду використання (тільки виробництво або тільки продаж і тому подібне).

Але при обмеженні прав ліцензіата повинні враховуватися вимоги Закону України "Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції в підприємницькій діяльності" від 3 березня 1998 р., зокрема про неприпустимість нав'язування ліцензіаром таких умов договору або додаткових умов, які ставлять ліцензіат в нерівне положення, у тому числі нав'язування товару, не потрібного ліцензіату.

Договір субліцензії.

Ліцензійний договір про надання ліцензіатом (власником виняткової ліцензії) права на використання винаходу (об'єкту інтелектуальної власності) іншій особі в ліцензійній практиці називають договором субліцензії.

Ліцензіат має право укласти договір субліцензії лише у випадках, передбачених ліцензійним договором.

Відповідальність перед ліцензіаром за дії субліцензіата несе ліцензіат, якщо ліцензійним договором не передбачене інше.

У разі надання субліцензії правовідношення між ліцензіаром і ліцензіатом зберігаються. Субліцензіат не вступає у прямі договірні відносини з ліцензіаром (власником патенту на винахід).

Відповідальність за виконання договору субліцензії перед ліцензіаром несе ліцензіат, який видав субліцензію.

Економічна суть надання субліцензії полягає в тому, що за допомогою субліцензіата ліцензіат має можливість найбільше задовільнити попит на "продукцію за ліцензією" на території дії договору, якщо він не в змозі задовільнити таку потребу сам.

Тільки ліцензіат, який отримав виняткові права на використання винаходу, має право на видачу субліцензій.

Об'єм прав, які надаються за договором субліцензії, визначається об'ємом прав, які отримав ліцензіат за винятковою ліцензією, і не може перевищувати їх.

1.3. Невиняткова ліцензія

За невинятковою ліцензією власник виняткових прав (ліцензіар) надає іншій особі (ліцензіату) дозвіл на використання винаходу, зберігаючи за собою право на використання цього винаходу, включаючи право видачі ліцензій іншим особам. В цьому випадку ліцензіаром може бути як власник патенту, так і власник виняткової ліцензії.

Ліцензіат, який отримав невиняткову ліцензію, використовує винахід в умовах можливої конкуренції з самим ліцензіаром і іншими ліцензіатами.

Невиняткові ліцензії, як правило, надаються на виробництво товарів масового побуту для його повного задоволення і для отримання максимально можливого прибутку.

1.4. Умови і реквізити ліцензійного договору

Досвід використання об'єктів інтелектуальної власності в Україні ще не накопичений. Основні умови і реквізити договорів поки що не типізують у відповідних зразкових договорах. Тому дуже важливо визначити зміст і основні умови усього ліцензійного договору, який стає єдиним і основним документом, що регулюватиме права і обов'язки сторін в стосунках відносно використання об'єктів інтелектуальної власності, взаємні розрахунки і майнову відповідальність і тому подібне. Найчастіше суперечки виникають саме через пропуски в укладеному договорі, його нечіткість, неконкретність і тому подібне. Варто врахувати і те, що при виробленні проекту договору багато його умов характеризуються невизначеністю відносно того, який ефект буде досягнутий в результаті використання об'єкту інтелектуальної власності. Це значно ускладнює укладення договору.

Ліцензійний договір повинен відповідати детальним, однозначним формулюванням, які не допускають їх двозначного тлумачення, конкретній характеристиці предмета договору, прав і обов'язків, відповідальності і тому подібне.

Ліцензійний договір повинен передбачати способи використання об'єкту інтелектуальної власності (конкретні права, які передаються за таким договором, термін дії і територію, на які передається право), розмір винагороди і порядок визначення розміру винагороди за кожен спосіб використання об'єкту інтелектуальної власності, порядок і терміни її виплати, а також інші умови, які сторони визнають доцільним включити в договір.

У разі відсутності в ліцензійному договорі умови про спосіб використання об'єкту інтелектуальної власності договір вважається

укладеним на такі способи використання об'єкту інтелектуальної власності, які можуть вважатися необхідними для досягнення наміру сторін, який був визначений при укладенні договору.

Якщо в ліцензійному договорі не відмічені терміни, на які видається право, договір може бути розірваний ліцензіаром по спливу п'яти років від дати його укладення, якщо користувач буде письмово повідомлений про це за шість місяців до розірвання договору.

Якщо в договорі не міститься умова про територію, на яку видається право, дія його поширюється на територію України.

Предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкту інтелектуальної власності, які на момент укладення договору були невідомі.

Умови ліцензійного договору, що обмежують авторів або винахідників в створенні в майбутньому нових об'єктів інтелектуальної власності на певну тему або в певній галузі, є недійсними.

Умови ліцензійного договору, які суперечать чинному законодавству, також визнаються недійсними.

Бажано, щоб ліцензійний договір мав преамбулу, в якій чітко і докладно були б визначені права ліцензіата на предмет договору, наприклад, назва винаходу, номери патентів, виробничий досвід, “ноу-хау” і тому подібне. У ній має бути викладене бажання ліцензіата придбати певні права на об'єкт інтелектуальної власності і його мету.

У преамбулі слід дати детальне визначення понять (термінів), які використовуються в тексті договору.

Законодавством укладені певні обов'язкові умови і реквізити ліцензійного договору. У ньому мають бути відмічені:

- ✓ сторони договору: повне найменування і юридична адреса - для юридичної особи; прізвище, ім'я, по батькові та адреса - для фізичної особи;
- ✓ номер патенту;

- ✓ назва винаходу;
- ✓ предмет договору;
- ✓ об'єм прав, які передаються;
- ✓ права і обов'язки сторін;
- ✓ вид ліцензії;
- ✓ територія дії ліцензійного договору;
- ✓ термін дії ліцензійного договору;
- ✓ підписи сторін;
- ✓ дата укладення договору.

Слід пам'ятати, що при укладенні ліцензійного договору розділ "Предмет договору" є найбільш складним. Важливо докладно визначити предмет договору. У ньому повинно бути однозначно сказано, що передається і на яких умовах (право на використання об'єкту інтелектуальної власності, вид ліцензії, технічна документація, "ноу-хау", послуги, технічна допомога), а також подана характеристика території, на якій вироблятиметься, застосовуватиметься, продаватиметься продукція за ліцензією.

У ліцензійному договорі мають бути докладно визначені права і обов'язки сторін, які обумовлюються предметом договору. В умовах ринкової економіки в договорі слід надійно забезпечити конфіденційність інформації, що міститься в ліцензії. Слід прямо передбачити обов'язок ліцензіата не розголошувати і не передавати третім особам отриману ним інформацію, яка не була опублікована і загальнодоступна на день підписання договору. Така інформація складає комерційну таємницю, яка може в умовах ринку забезпечити ліцензіару виробничий успіх.

Важливе значення в ліцензійному договорі має термін його дії, який обумовлюється такими чинниками: терміном дії права, інтелектуальній власності, терміном морального старіння об'єкту, часом, необхідним для освоєння ліцензії, мірою зацікавленості сторін в тривалій співпраці. Термін

дії ліцензійного договору не має бути довше за термін дії права на об'єкт інтелектуальної власності на момент підписання угоди.

У договорі варто передбачити наслідки припинення його дії, тому що з цим пов'язані важливі правові питання. Таких наслідків може бути два:

- a) ліцензіат повертає ліцензіару усю технічну документацію і повністю припиняє використання винаходу і “ноу-хау”;
- b) ліцензіат залишає у себе отриману їм технічну документацію, має право продовжувати використання винаходу і “ноу-хау” на власний розсуд, робити, використовувати і продавати продукцію за ліцензією.

Істотною умовою ліцензійного договору є плата за використання винаходу за ліцензією. Вона може бути двох видів: ціни ліцензії або ліцензійної винагороди. У договорі докладно визначаються терміни і порядок платежів. Визначення ціни ліцензії є найбільш складним питанням. Ціна ліцензії є не що інше, як справедливий баланс економічних інтересів ліцензіара і ліцензіата. Вона обумовлюється такими чинниками:

- економічною і технічною цінністю об'єкту, що забезпечує ліцензіату отримання додаткового прибутку або іншого економічного ефекту упродовж терміну дії ліцензійного договору;
- часом і капіталовкладеннями, необхідними для освоєння ліцензії і організації виробництва продукції за нею;
- сукупністю прав, які передаються ліцензіату (виняткова або невиняткова ліцензія);
- об'ємом технічній документації і “ноу-хау”, що передаються за договором, а також технічною допомогою, що надається при освоєнні ліцензії;
- терміном дії договору;
- видом і порядком ліцензійних платежів і тому подібне.

Ціна ліцензії є частиною прибутку (економічного ефекту) ліцензіата, якою він може отримати від використання винаходи. У світовій практиці

поширене визначення ціни ліцензії на основі процентних відрахувань від вартості продукції, що реалізується ліцензіатом, або на основі фіксованого платежу з кожної одиниці продукції в твердій сумі. Ціна ліцензії залежить також і від виду платежів. При одноразовій виплаті ціна буде нижча, оскільки вона гарантує ліцензіату отримання усієї вартості ліцензії незалежно від фактичного результату використання винаходу.

Але ширше практикуються ліцензійні платежі у вигляді поточних відрахувань від прибутку ліцензіата в погодженій сторонами частці упродовж терміну дії ліцензійного договору. Це можуть бути також комбіновані платежі, за якими ліцензіат виплачує певну суму одноразово або частинами, а потім здійснює поточні відрахування від прибутку.

Форма ліцензійного договору

Ліцензійний договір має бути укладений у письмовій формі, якщо інше не передбачене узгодженням сторін. Письмова форма не обов'язкова для авторських ліцензійних договорів про публікацію творів в періодичних виданнях і енциклопедичних словниках. Ліцензійні договори на право використання об'єктів промислової власності набувають чинності після їх реєстрації в патентному відомстві України.

Вибір виду ліцензії залежить, передусім, від попиту на ринку продукції, виготовленої із застосуванням запатентованого винаходу.

Виняткові ліцензії краще надавати в тих випадках, коли такий ринок невеликий і винахід має обмежену сферу використання.

Невиняткові ліцензії надаються, як правило, в тих випадках, коли є постійний попит на продукцію, виготовлену із застосуванням запатентованого винаходу, а наявність декількох ліцензіатів не перешкоджатиме її реалізації.

Доказом виняткової або невиняткової ліцензії завжди є відповідь на питання: чи отримав ліцензіат відносно якого-небудь виду використання виняткові права, чи ні?

На підставі одного патенту може бути видано:

- декілька виняткових ліцензій за умови, що не співпадатимуть території дії виняткових прав, наданих за цими ліцензіями, і такі права взаємно не перетинатимуться (відрізнятимуться за об'ємом прав);
- необмежена кількість невиняткових ліцензій.

Стосунки сторін при виконанні зобов'язань за договором залежать від того, наскільки вдало він складений. Оскільки договір є юридичним документом, то складати його повинен фахівець. Чим більше являється потенційна комерційна цінність винаходу, тим більша необхідність в отриманні професійної допомоги, наприклад, з боку представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного), який має спеціальну кваліфікацію, цілком достатню для надання порад з якого-небудь питання відносно передачі прав. Можна також скористатися послугами спеціалізованих фірм.

Відкрита ліцензія

Законодавство передбачає можливість видачі так званої відкритої ліцензії. Якщо власник патенту на винахід зацікавлений в зниженні розміру збору за підтримку дії патенту, йому державою надана можливість зробити офіційну заяву до Установи про надання дозволу якій-небудь особі використовувати відмічений винахід. За таких умов він отримує від держави пільги по сплаті щорічного збору за підтримку дії патенту, розмір якого знижується на 50%. У власника патенту також є право відкликати свою заяву.

Порядок надання "відкритої" ліцензії визначено "Інструкцією про розгляд і публікацію заяви власника патенту України про надання третій особі дозволу на використання запатентованого винаходу (корисній моделі)".

1.5. Примусове відчуження прав на винахід (корисну модель)

Якщо винахід (корисна модель), окрім секретного винаходу (корисної моделі), не використовується або недостатньо використовується в Україні впродовж трьох років, починаючи від дати публікації відомостей про видачу патенту або від дати, коли використання винаходу (корисної моделі) було припинене, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель), у разі відмови власника прав від укладення ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання винаходу (корисної моделі).

Права власності на винахід, що затверджуються патентом, можуть бути обмежені на підставі примусової ліцензії. Порядок надання примусової ліцензії визначений законодавством і реалізується двома шляхами:

- в адміністративному порядку;
- у судовому порядку.

Адміністративний порядок застосовується, якщо цього вимагають громадські інтереси і інтереси національної безпеки. У такому разі Кабінет Міністрів України має право на відчуження прав на використання винаходу (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди власника патенту у разі його безпідставної відмови у видачі ліцензії на умовах невиняткової ліцензії на використання винаходу. При цьому:

1. дозвіл на таке використання надається, виходячи з конкретних обставин;
2. об'єм і тривалість такого використання визначаються метою наданого дозволу;
3. дозвіл на таке використання не позбавляє власника патенту права надавати дозволу на використання винаходу (корисної моделі);
4. право на таке використання не передається, крім випадку, коли воно передається разом з частиною підприємства або ділової практики, в якій здійснюється це використання;

5. використання дозволяється переважно для забезпечення потреб внутрішнього ринку;
6. про надання дозволу на використання винаходу (корисній моделі) власникові патенту відправляється повідомлення відразу, як це стане практично можливим;
7. дозвіл на використання анулюється, якщо обставини через які він виданий перестають діяти;
8. власникові патенту платиться адекватна компенсація відповідно до економічної цінності винаходу (корисній моделі).

Рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на використання винаходу (корисній моделі), термін і умови його надання, відміну дозволу на використання, розмір і порядок виплати винагороди власникові патенту можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Власник патенту на секретний винахід або патенту на секретну корисну модель може видати ліцензію на використання винаходу (корисній моделі) тільки особі, що має дозвіл доступу до цього винаходу (корисній моделі) від Державного експерта.

Якщо відмічена особа не може досягти з власником такого патенту згоди відносно видачі ліцензії, Кабінет Міністрів України має право дозволити їй використання секретного винаходу (корисній моделі).

Спори відносно умов видачі ліцензій і виплати компенсацій вирішуються в судовому порядку.

Таким чином, винахід може використовуватися тільки в об'ємі, визначеному рішенням Кабміну України. Також вказується розмір компенсації, що платиться власникові патенту, порядок її сплати і орган, який здійснюватиме контроль за використанням винаходу.

У судовому порядку примусова ліцензія може бути видана за клопотанням зацікавленої особи, якщо власник патенту або його правонаступник не використав або недостатньо використовував винахід на території України упродовж трьох років після видачі патенту або його

використання було припинено більше, ніж на три роки. Проте суд (арбітражний суд) може винести цю ухвалу тільки за таких умов:

- власник патенту не зможе довести, що факт невикористання винаходу був зумовлений поважними причинами;
- зацікавлена особа доведе, що вона не змогла на прийнятних умовах укласти ліцензійний договір на використання винаходу з власником патенту.

1.6. Захист прав патентовласника

Будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені законом, вважається порушенням прав власника патенту, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Порушенням визнається будь-яке посягання на права власника патенту, передбачені законодавством відносно промислової власності. Це може бути неправомірне використання винаходу, корисної моделі або промислового зразка, порушення особистих немайнових прав і тому подібне.

На вимогу власника патенту таке порушення має бути припинене, а порушник зобов'язаний відшкодувати власникові патенту заподіяні збитки.

Вимагати відновлення порушених прав власника патенту може також особа, яка придбала ліцензію, якщо інше не передбачене ліцензійним договором.

Будь-які суперечки, які виникають в стосовно законодавства промислової власності розв'язуються судом. Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, які виникають при застосуванні Закону України "Про охорону прав на винаходи (корисні моделі)".

Суди відповідно до їх компетенції вирішують суперечки відносно:

- авторства на винахід (корисну модель);
- встановлення факту використання винаходу (корисній моделі);

- встановлення власника патенту;
- порушення прав власника патенту;
- укладення і виконання ліцензійних договорів;
- право попереднього користування;
- компенсації.

Суди розглядають також усі інші суперечки, пов'язані з охороною прав патентовласників.

1.7. Авторські договори

Основною правовою формою використання творів науки, літератури і мистецтва є цивільно-правові договори, які дістали назву **авторських**.

Використання твору автора іншими особами (користувачами) здійснюється відповідно до ст. 29 Закону України "Про авторське право і суміжні правові на підставі авторського договору".

За таким договором автор зобов'язаний створити і передати замовлений твір або передати готовий твір для використання, а користувач зобов'язаний використовувати або почати використання твору передбаченим договором способом в обумовленому об'ємі, в певний термін і виплатити авторові встановлену Договором винагороду.

Це самостійна група договірних зобов'язань, які відзначаються певними особливостями :

1. Передусім суб'єктами вказаних договорів, з одного боку завжди є автор (співавтори) або їх правонаступники, а з іншої сторони, як правило — певна організація, яка за родом своєї діяльності може використовувати твір обумовленим в договорі способом. правонаступниками можуть бути спадкоємці і інші особи, яким автор передав право використання твору.
2. Якщо з боку автора виступають два або більше особи (співавтори, декілька спадкоємців або інші правонаступники), то для укладення договору необхідна згода усіх цих суб'єктів, незалежно від того, яка частка

авторської винагороди їм належить. Без такої згоди твір не можна використовувати. Відмічені особи можуть доручити ведення переговорів, підписання договору, а іноді і наступну роботу з автором комусь одному, але таке доручення має бути оформлене письмово, воно складає частину авторського договору.

3. При укладенні авторського договору з декількома співавторами слід з'ясувати характер співавторства — подільне або неподільне. У першому випадку в договорі може бути відмічене авторство окремих співавторів. Проте в усіх випадках колективного твору полягає один авторський договір.
4. У разі використання декількох колективних творів на кожний з них складається окремий авторський договір. Наприклад, із співавторами слів пісні — один договір, із співавторами музики — інший. У такому разі це — окремі види творів, а не співавторство.
5. Автор може передати право на використання свого твору як на території України, так і за її межами будь-яким громадянам і юридичним особам, у тому числі іноземним. У більшості випадків контрагентами авторів (співавторів і їх правонаступників) є юридичні особи — державні, громадські, кооперативні та інші організації будь-якої форми власності, які можуть використовувати твір в той або інший спосіб. Будь-який громадянин може укласти договір з художником або скульптором про створення певного твору. Але у видавничих, постановочних, сценарних і деяких інших авторських договорах контрагентами авторів як правило є юридичні особи. Авторські договори з іноземними авторами укладаються за участю Державного агентства України з авторських і суміжних прав.
6. Важливою особливістю авторських договорів є те, що об'єктами (предметами) їх є нематеріальні блага — твори науки, літератури або мистецтва. Вони стають об'єктом договору за однієї умови — якщо виражені в об'єктивній формі, яка дозволяє відтворювати і розмножувати їх. Об'єктом авторського договору можуть бути твори, вже створені на

момент укладення договору, а також твори, які автор (співавтори) зобов'язуються створити і передати для використання.

Важливою творчою ознакою об'єкту договірних стосунків є новизна твору, яка може опинитися або в самому змісті твору і у формі викладу нового змісту, або тільки у формі викладу вже відомого змісту.

Авторський договір має бути укладений у письмовій формі, якщо законодавством не передбачене інше (п. 2 ст. 29 закону "Про авторське право і суміжні права"). Письмова форма не обов'язкова для договорів про публікацію творів в періодичних виданнях, і енциклопедичних словниках.

Види авторських договорів.

Існують такі види авторських договорів :

- авторський договір;
- видавничий договір;
- договір на депонування рукопису;
- постановочний договір;
- сценарний договір;
- договір художнього замовлення;
- договір про використання в промисловості неопублікованого витвору

декоративно-прикладного мистецтва.

Авторський договір — ця консенсусна угода, за якою автор або правонаступники передають готовий твір певній особі для використання, або автор бере на себе створення певного твору і передання його для обумовленим в договорі способом.

Договір двосторонній, оскільки кожна із сторін наділена певними правами і обов'язками.

Існують конкретні види авторських договорів про передачу твору для використання:

- договір про видання або перевидання твору в оригіналі (видавничий договір);
- договір про депонування рукопису;
- договір про публічне виконання твору (постановочний договір);
- договір про використання твору в кінофільмі або телевізійному фільмі (сценарний договір), в радіо-, телепередачі;
- договір про створення витвору образотворчого мистецтва з метою публічного показу (договір художнього замовлення);
- договір про використання в промисловості витвору декоративно-прикладного мистецтва і тому подібне.

Видавничий договір як один з видів авторських договорів характеризується специфічним способом використання твору — виданням і поширенням твору через торгівлю, бібліотеки і інші організації. Видавничі договори розрізняються за своїм предметом: договори на видання літературних творів, витворів образотворчого мистецтва, музичних творів. Договори на видання літературних творів розділяються на видання оригінальних творів і на видання творів в перекладі як вітчизняних, так і зарубіжних авторів.

Останнім часом все більшого поширення набувають комерційні видавничі договори, за якими видання літературного твору здійснюється видавництвом на засоби самого автора. На автора також покладається обов'язок поширення твору. Ймовірно, що в умовах ринкової економіки ці договори отримають поширення.

Умови окремих різновидів видавничих договорів багато в чому співпадають, але вони і істотно відрізняються один від одного своїм характером. Так, при виданні літературних творів предмет договору визнається видом літератури, її жанром призначенням. Поданий рукопис повинен відповідати погодженій заявці, плану, учбовій програмі (для учбової літератури), обумовленому об'єму. Предмет видавничого договору на видання витворів образотворчого мистецтва визначається назвою, темою,

сюжетом, видом роботи, її розміром, технікою виконання і тому подібне. Видання музичних творів здійснюється шляхом передачі видавництву нот у вигляді партитури.

Видавничий договір може бути укладений як на готовий твір, так і на твір, що буде створено в майбутньому. Останній називається договором замовлення (літературного або художнього).

Договір на депонування рукопису.

Депонування означає Передачу на зберігання. У тих випадках, коли твір має вузькоспеціалізований характер і необхідно швидко отримати інформацію про нього, прибігають до депонування. За цим договором організація за узгодженням з автором передає належним чином оформлений оригінал разом з рефератом твору інформаційному органу, який зобов'язаний безкоштовно зберігати оригінал і надавати інформацію про нього шляхом публікації реферату, Крім того, цей орган зобов'язаний на замовлення усіх зацікавлених осіб виготовляти копії твору повністю або частково і видавати їх. Найчастіше на депонування передають оригінали рефератів статей, оглядів, монографій, збірок наукових праць, матеріали конференцій, з'їздів, нарад і симпозіумів вузькоспеціалізованого характеру, які видавати друкарським способом немає можливості.

Постановочний договір. Твір може бути випущений у світ публічним методом. Контрагентами договору є, з одного боку, автор — творець сценічного твору або його правонаступники, а з іншого — видовищний заклад (постановник). За цим договором автор передає або зобов'язується створити і передати видовищному закладу драматичний, музичний або музично-драматичний, хореографічний або пантомімічний твір, а заклад-постановник зобов'язується здійснити в межах обумовленого договором терміну постановку і публічне виконання твору (випустити його у світ) і

сплатити авторові винагороду. Винагорода складається з двох частин: одноразової винагороди і збору за кожен спектакль.

Сценарний договір.

За цим договором автор передає або зобов'язується створити і передати кіно-, теле- чи радіостудії сценарій фільму або теле- чи радіопередачі в обумовлений договором термін, а студія зобов'язується виплатити авторові винагороду. Предметом договору може бути твір - літературний сценарій, який повинен відповідати творчій заявці, що додається до договору. У заявці викладається основна ідея, сюжетний задум і характеристика головних дійових осіб.

Договір художнього замовлення.

За цим договором автор зобов'язується створити і передати замовникові в обумовлений договором термін витвір образотворчого мистецтва, а замовник зобов'язаний виплатити авторові погоджену винагороду. Це поки що єдиний з авторських договорів, в якому контрагентом автора може бути не лише юридична особа, але і громадянин. Особливість вказаного договору полягає в тому, що замовник не зобов'язаний випускати твір у світ, тобто виставляти твір для публічного огляду. Це право замовника — він може це зробити, а може і не робити.

Предметом договору художнього замовлення є витвір образотворчого мистецтва. Це — твори живопису, графіки, скульптури, декоративного мистецтва, фотографічні твори і твори, отримані способами, аналогічними фотографуванню. Перелік витворів образотворчого мистецтва не є вичерпним, оскільки досягнення науково-технічного прогресу обумовлюють появу нових об'єктів авторського права, а отже, і нових об'єктів художнього замовлення.

Особливістю цього договору є і те, що витвір образотворчого мистецтва, створений на замовлення, переходить у власність замовника, якщо інше не передбачене договором.

Договір про використання в промисловості неопублікованого витвору
декоративно-прикладного мистецтва.

Законодавство не чітко дає визначення терміну «витвори декоративно-прикладного мистецтва». Практика зробила тільки приблизний перелік творів, які можуть бути предметом відміченого договору. Це, наприклад, твори, які мають утилітарне, сувенірне або декоративне призначення і виділяються оригінальним художньо-естетичним виконанням. Це можуть бути художні вироби побутового призначення, які задовольняють практичні потреби, а також є прикрасою середовища і людини. До цієї категорії практика відносить серветки, килими, хустки, одяг, взуття, вироби з шкіри, кістки, пластмаси, іграшки, значки, сувеніри, виробу із скла, фарфору, металу, ювелірні і галантерейні вироби і тому подібне.

Особливістю відміченого договору є те, що контрагентом автора завжди виступає промислове підприємство, яке зобов'язується випустити у світ твір на промисловій основі. Отже, за цим договором автор передає або зобов'язується створити і передати витвір декоративно-прикладного мистецтва підприємству, яке зобов'язується випустити його у світ на промисловій основі. Твір повинен бути придатним для використання в промисловості і відповідати певним художньо-естетичним вимогам. Визнання твору об'єктом декоративно-прикладного мистецтва, і отже, його придатності для використання в промисловості, здійснюють фахівці (художні ради).

Зміст авторських договорів. Як і будь-який цивільно-правовий договір, авторський договір повинен відповідати вимогам закону та містити усі необхідні умови і реквізити, без яких договір є недійсним (сторони договору,

їх адреси і місцезнаходження і тому подібне). Сторонами в авторських договорах, з одного боку, завжди є громадянин — автор або його правонаступники, а з іншого, як правило — юридична особа, яка за родом своєї діяльності має можливість випустити твір у світ. Це можуть бути державні, колективні, акціонерні і інші організації будь-яких форм власності. З цього загального правила є лише два виключення: в договорі художнього замовлення замовником може бути і громадянин, а в договорах про депонування рукописів з обох сторін виступають організації.

Об'єктом договору, як вже відзначалося, є результат творчої праці — твір, втілений в таку об'єктивну форму, яка робить його придатним для сприйняття іншими способами, відтворення і поширення.

Використання твору допускається виключно на основі авторського договору з автором або іншою особою, яка має авторське право (ст. 29 Закону "Про авторське право і суміжні права). Форма авторського договору письмова, якщо законодавством не передбачене інше. Недодержання простої письмової форми, що вимагається законом, у разі виникнення суперечки позбавляє сторони можливості посилатися для підтвердження угоди на показання свідків.

Проте недодержання письмової форми не призводить до недійсності авторського договору. Більше того, закон допускає в окремих випадках можливість укладати авторський договір в усній формі, наприклад, про публікацію творів в періодичних виданнях і енциклопедіях.

Терміни в авторських договорах мають істотне значення. Для різних авторських договорів вони неоднакові. У видавничому договорі слід розрізняти термін його дії, термін випуску твору у світ, термін представлення роботи до видавництва за договором замовлення, терміни для розгляду та оцінки твору. Відповідно до чинного законодавства видавничий договір діє упродовж встановленого терміну. Безстрокові договори не допускаються.

Термін для випуску твору у світ менший від терміну дії видавничого договору. Цей термін конкретизується в Типових видавничих договорах. Так,

твір об'ємом до 10 авторських листів має бути випущений у світ впродовж одного року, понад 10 авторських листів — упродовж двох років.

Типові видавничі договори передбачають також конкретні терміни для представлення твору до видавництва. Термін, упродовж якого автор зобов'язаний створити і передати видавництву обумовлений договором твір, визначається тільки угодою сторін, він не підлягає нормуванню.

Терміни розгляду і оцінки твору нормовані і не можуть змінюватися угодою сторін ні в більшу, ні в меншу сторону.

Відповідно до Типового видавничого договору рукопис вважається таким, що поступив до видавництва, якщо він поданий комплектом, належним чином оформлений та впродовж 10 днів після його отримання видавництво не пред'явило авторові претензій відносно оформлення або комплектності рукопису.

Впродовж 30 днів і додатково ще по 4 дні на кожен авторський лист видавництво зобов'язане розглянути поданий в належному виді рукопис і повідомити автора або про схвалення твору, або про його відхилення на підставах, передбачених договором, або про внесення до твору необхідних поправок з точним визначенням їх суті. Виправлений автором рукопис видавництво повинна розглянути упродовж 15 днів і додатково по два дні на кожен авторський лист. Якщо авторові упродовж відміченого терміну не було відправлено повідомлення, твір вважається схваленим. Для інших видів авторських договорів відповідними типовими договорами також встановлені конкретні терміни для створення і передачі твору організації, для його розгляду і опрацювання.

Усі авторські договори двосторонні, тобто кожна із сторін наділена певними правами і обов'язками.

1.8. **Обов'язки автора твору**

За авторським договором (окрім договору про депонування рукопису) автор передає або зобов'язується створити і в обумовлений договором термін передати організації (чи громадянину — в договорі художнього замовлення) оформлений відповідно до встановлених вимог твір.

Автор твору зобов'язаний (там, де це передбачено типовим договором) вносити за вказівкою організації зміни і поправки, якщо вони виходять за межі умов договору. Іноді виникає необхідність внести відповідні зміни, поправки або доповнення навіть після схвалення твору. У таких випадках автор зобов'язаний допрацювати твір, внести відповідні зміни, поправки або доповнення.

Обов'язки особи, яка використовує твір.

Організація, з якою укладений авторський договір про створення і передачу для використання твору, зобов'язана прийняти обумовлений договором твір, розглянути його в установлені терміни і відповідно оцінити його. Власне **прийняти** твір — означає схвалити якість його оформлення. Якщо твір оформлений належним чином, авторові видається розписка (повідомлення) про те, що твір прийнятий. В установлені терміни видавництво повинне розглянути твір і прийняти рішення про схвалення твору, його доопрацювання або відхилення. Якщо доопрацювання твору з об'єктивних причин неможливе або після доопрацювання була визнана його непридатність для використання, авторський договір підлягає розірванню.

Основним обов'язком особи, яка прийняла твір для використання, є випуск його у світ в сталі терміни. Відповідно до Закону України "Про авторське право і суміжні права" твір вважається випущеним в світ (опублікованим), якщо твір публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо або телебаченню або в будь-який інший спосіб повідомлений невизначеному колу осіб.

Якщо ж організація впродовж визначеного договором терміну не здійснила або не почала використання схваленого нею твору, вона зобов'язана на вимогу автора сплатити йому винагороду повністю, якщо не доведе, що використовувати твір не можливо через обставини, які залежать від автора.

ТЕСТИ

Варіант I

1. Корисна модель в Україні являється:

- а) тим же об'єктом, що і винахід;
- б) художньо-конструкторським рішенням виробу;
- в) зразком штучно створеної речовини;
- г) вдалим прикладом застосування відомого винаходу по новому призначенню.

2. Патент на винахід в Україні видається за результатами такої експертизи заявки:

- а) напівформальної;
- б) формальної;
- в) локальної;
- г) кваліфікаційної.

3. Законодавство України про авторське право і суміжні права не охоплює такий Закон України :

- а) "Про власність";
- б) "Про кінематографію";
- в) "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі";
- г) "Про телебачення і радіомовлення".

4. Об'єктами авторського права в Україні не є:

- а) комп'ютерні програми;
- б) бази даних;
- в) аудіовізуальні твори;
- г) грошові знаки.

5. Первинний текст Закону України "Про охорону прав на знаки для товарів і послуг" був прийнятий:

- а) 20 березня 1991 р.;
- б) 15 грудня 1993г.;
- в) 30 лютого 1996 р.;
- г) 20 листопада 2000 р.

6. В Україні визнається порушенням прав, витікаючи з патенту, використання запатентованої корисної моделі :

- а) без комерційної мети;
- б) з науковою метою або в порядку експерименту;
- в) при надзвичайних обставинах;
- г) у вигляді зберігання не уповноваженою особою продукту, виготовленого із застосуванням відповідної корисної моделі.

7. Закон України "Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем " був ухвалений:

- а) 15 грудня 1993 р.;
- б) 20 березня 1995г.;
- в) 5 листопада 1997 р.;
- г) 31 грудня 1999г.

8. Права, які витікають з реєстрації кваліфікованої вказівки походження товару і (чи) права на його використання діють в Україні з дати:

- а) подачі відповідних заявок;
- б) реєстрації заявки;
- в) початку експертизи;
- г) закінчення експертизи.

9. У США поняття "дилюція" означає:

- а) розмивання особливого образу чужого знаку;
- б) використання товарного знаку його власником для маркування товарів тих класів, для яких він спочатку не реєструвався;
- в) використання чужого товарного знаку для маркування своїх товарів тих же класів;
- г) використання в одному і тому ж виробі як винаходу, так і товарного знаку.

10. На секрети виробництва охоронні документи в США:

- а) видаються в усіх штатах;
- б) видаються у більшості штатів;
- в) не видаються ні в одному з штатів;
- г) видаються в деяких штатах.

Варіант II

Первинний текст Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" був прийнятий:

- а) 25 березня 1991 р.;
- б) 10 вересня 1995г.;
- в) 15 грудня 1993 р.;
- г) 1 червня 2001 р.

2. Умовою патентоспроможності винаходу в Україні є:

- а) істотні відмінності;
- б) винахідницький рівень;
- в) оригінальність;
- г) синергізм.

3. Первинний текст Закону України "Про авторське право і суміжні права" був прийнятий:

- а) 15 грудня 1991 р.;
- б) 23 грудня 1993г.;
- в) 29 лютого 1998г.;
- г) 17 серпня 2000 р.

4. Верховна Рада України текст Закону "Про авторське право і суміжні права" виклала в новій редакції відповідно до Закону України №2627-111 від:

- а) 11 травня 1994г.;
- б) 11 червня 1996г.;
- в) 11 вересня 1998г.;
- г) 11 липня 2001 р.

5. Об'єм правової охорони промислового зразка в Україні визначається:

- а) його описом;
- б) сукупністю його істотних ознак, представлених на зображенні виробу;
- в) його формулою;
- г) його рефератом.

6. В Україні не допускається без дозволу автора (чи іншої особи, що має авторське право) відтворювати, навіть виключно в особистих цілях:

- а) фотографічні твори;

б) твори архітектури у формі будівель і споруд;

в) музичні твори;

г) витвори образотворчого мистецтва.

7. В Україні інтегральна мікросхема вважається виготовленою із застосуванням зареєстрованої топографії, якщо при цьому використані:

а) усі ознаки формули інтегральної мікросхеми;

б) усі елементи, що визначають топографію оригінальної інтегральної мікросхеми;

в) більшість фігур креслення інтегральної мікросхеми;

г) умови охороноспроможності топографії інтегральної мікросхеми.

8. Використанням зареєстрованої кваліфікованої вказівки походження товару в Україні не визнається:

а) нанесення його на товар або етикетку;

б) нанесення його на упаковку товару і застосування в рекламі;

в) запис на супровідних документах на товар;

г) згадка про нього в учбовій літературі.

9. У США копірайт захищає:

а) форму вираження твору;

б) суть твору;

в) форму вираження твору і його суть;

г) форму вираження твору, суть твору і право власності на матеріальний об'єкт, в якому зафіксовано твір.

10. Ресторани "Мак-Дональдс" є прикладом наступного виду франшизи (франчайзингу) :

а) виробничої;

б) ланцюжкової;

- в) дистриб'юторської;
- г) консигнаційної.

Варіант III

1. В Україні власник патенту на винахід не може відмовитись від патенту:

- а) у будь-який час;
- б) повністю;
- в) частково;
- г) без попередження особи, якій надано право на використання запатентованого винаходу.

2. В Україні поняття "Вказівка походження товару" охоплює :

- а) проста вказівка походження товару і кваліфікована вказівка походження товару;
- б) кваліфікована вказівка походження товару і видова назва товару;
- в) проста вказівка походження товару і видова назва товару;
- г) проста вказівка походження товару, кваліфікована вказівка походження товару, видова назва товару.

3. Первинний текст Закону України "Про охорону прав на сорти рослин" був прийнятий:

- а) 21 квітня 1993 р.;
- б) 18 грудня 1993г.;
- в) 29 лютого 1998г.;
- г) 17 серпня 2000 р.

4. У патентному відомстві США відсутній реєстр:

- а) знаків обслуговування;

- б) колективних знаків;
- в) фірмових найменувань;
- г) сертифікаційних марок.

5. "Акт Ленхема" 1946 г, в США торкається:

- а) винаходів;
- б) промислових зразків;
- в) товарних знаків;
- г) секретів виробництва.

6. Об'єктами, що не охороняються в Україні авторським правом, являються:

- а) похідні твори;
- б) твори народної творчості;
- в) виступи, лекції, проповіді і інші усні твори;
- г) витвори образотворчого мистецтва.

7. В Україні патент на корисну модель видається за результатами наступного виду експертизи заявки :

- а) кваліфікаційною;
- б) напівформальною;
- в) формальною і на локальну новизну;
- г) галузевий.

8. Кваліфікаційна експертиза заявки на винахід в Україні встановлює відповідність винаходу :

- а) попередньому рівню техніки;
- б) умовам патентоспроможності;
- в) заявленій даті пріоритету;
- г) сучасним досягненням науки і техніки.

9. Законодавство України про авторське право не містить визначення поняття :

- а) піратство;
- б) компіляція;
- в) плагіат;
- г) похідний твір.

10. В Україні будь-яка особа має право звернутися до суду із заявою про дострокове припинення дії свідоцтва на товарний знак, якщо знак не використовується або недостатньо використовується впродовж такої кількості років:

- а) 1;
- б) 2;
- в) 3;
- г) 4.

Варіант IV

1. *Право авторства на винахід в Україні охороняється:*

- а) упродовж життя винахідника;
- б) впродовж дійсності відповідного патенту;
- в) безстроково;
- г) 70 років з дати подачі відповідної заявки.

2. *Винахідник в Україні право на привласнення свого імені створеної ним корисній моделі:*

- а) має;
- б) не має;
- в) має, але в певних випадках;
- г) не має, але в певних випадках.

3. *Авторське право і право власності на матеріальний об'єкт, в якому втілений твір :*

- а) завжди взаємозалежні;
- б) завжди не взаємозалежні;
- в) переважно взаємозалежні;
- г) переважно не взаємозалежні.

4. *До майнових прав автора в Україні не належать:*

- а) виняткове право на використання твору;
- б) виняткове право на дозвіл використовувати твору іншими особами;
- в) виняткове право на заборону використовувати твору іншими особами;
- г) право на заборону згадування свого імені, під час публічного використання твору, якщо автор твору бажає залишитися анонімом.

5. Європейська патентна конвенція укладена:

- а) в Мюнхені 5 жовтня 1973 р.;
- б) в Римі 15 березня 1983 р.;
- в) в Парижі 10 липня 1993 р.;
- г) у Брюсселі 1 січня 2001 р.

6. В Україні топографія інтегральної мікросхеми відповідає умовам охороноспроможності, якщо вона:

- а) функціональна;
- б) компілятивна;
- в) оригінальна;
- г) ергономічна.

7. При реєстрації права на використання кваліфікованої вказівки походження товару в Україні видається:

- а) сертифікат;
- б) патент;
- в) свідоцтво;
- г) ліцензія.

8. Експертиза заявки на сорт рослини в Україні відбувається поетапно впродовж наступної кількості років :

- а) 1;
- б) 3;
- в) 5;
- г) 7.

9. Патентне право США є під терміном «автором» має на увазі:

- а) видавця;
- б) творця;

- в) перекладача;
- г) укладача.

10. На товарний знак в США видається охоронний документ, що має назву:

- а) аффідавит;
- б) сертифікат;
- в) патент;
- г) мандат.

Варіант V

1. Авторство на сорт рослини в Україні охороняється на протязі:

- а) 10 років;
- б) 20 років;
- в) життя винахідника;
- г) безстроково.

2. Об'єм прав на топографію інтегральної мікросхеми в Україні визначається:

- а) формулою топографії інтегральної мікросхеми;
- б) зображенням топографії інтегральної мікросхеми на нематеріальному носії;
- в) зображенням топографії інтегральної мікросхеми на матеріальному носії;
- г) рефератом топографії інтегральної мікросхеми.

3. Офіційна публікація в Україні відомостей про кваліфіковану вказівку походження товару не містить:

- а) відомостей про заявника;

- б) меж географічного місця, з яким зв'язують особливі властивості, певні якості або інші характеристики товару;
- в) опис основних особливих характеристик, певних якостей, репутації або інших характеристик товару;
- г) умов реєстрації простої вказівки походження товару.

4. Сертифікаційна марка в США не засвідчує:

- а) географічне походження товару;
- б) спосіб виготовлення товару;
- в) матеріал, якість, точність і інші характеристики товару;
- г) відсутність дилюції товарного знаку

5. Об'єктом винаходу в США не рахується:

- а) технологія;
- б) машина;
- в) вироби;
- г) франшиза.

6. Не є суб'єктом суміжних прав в Україні:

- а) виконавці програм, їх правонаступники і особи, яким на законних підставах передані суміжні майнові права відносно твору;
- б) виробники фонограм, їх правонаступники і особи, яким на законних підставах передані суміжні майнові права відносно фонограм;
- в) виробники відеоігор; їх правонаступники і особи, яким на законних підставах передані суміжні майнові права відносно відеоігор;
- г) режисери-постановники, художники-постановники, оператори-постановники аудіовізуальних творів.

7. Для визначення новизни винаходу, об'єкти які є частиною рівня техніки, враховуються:

- а) лише разом;
- б) лише окремо;
- в) поза чергою;
- г) в останню чергу.

8. Винахід в Україні має винахідницький рівень, якщо для винахідника він:

- а) не є очевидним;
- б) є напівзрозумілим;
- в) не є напівзрозумілим;
- г) має незначні недоліки.

9. Авторське право на твір в Україні виникає внаслідок:

- а) реєстрації твору;
- б) створення твору;
- в) спеціального оформлення прав на твір;
- г) виконання передбачених законодавством формальностей.

10. Міжнародна конвенція про охорону нових сортів рослині була укладена:

- а) 1 грудня 1951 р.;
- б) 2 грудня 1961 р.;
- в) 3 грудня 1971 р.;
- г) 4 грудня 1981 р.

Варіант VI

1. Суб'єкти авторського права і суміжних прав в Україні не можуть управляти своїми правами:

- а) особисто;

- б) через орган судової влади;
- в) через свого повіреного;
- г) через організацію колективного управління.

2. В Україні не визнаються об'єктами суміжних прав:

- а) фонограми, відеограми;
- б) передачі (програми) організацій мовлення;
- в) комп'ютерні програми;
- г) виконання літературних, драматичних, ліричних, музикально-драматичних, хореографічних та інших творів.

3. Термін дії патенту України на винахід в роках :

- а) 10;
- б) 15;
- в) 20;
- г) 30.

4. Об'єм правової охорони в Україні визначається:

- а) формулою винаходу;
- б) рефератом опису винаходу;
- в) кресленнями винаходу;
- г) клопотанням заявника.

5. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків була укладена:

- а) 4 липня 1850г.;
- б) 14 квітня 1891 р.;
- в) 24 вересня 1950г.;
- г) 29 лютого 1991 р.

6. *Правова охорона в Україні топографії інтегральної мікросхеми здійснюється шляхом її :*

- а) використання;
- б) реєстрації;
- в) формальної експертизи;
- г) експертизи по суті заявленого рішення.

7. *В Україні простою вказівкою походження товару є:*

- а) будь-яке словесне або графічне позначення, що прямо або опосередковано вказує на географічне місце походження товару;
- б) будь-яке словесне або графічне позначення, що прямо вказує на географічне місце походження товару;
- в) будь-яке словесне або графічне позначення яке опосередковано вказує на географічне місце походження товару;
- г) спеціальне тривимірне позначення, що прямо вказує на географічне місце походження товару.

8. *Не являється умовою патентоспроможності сорту рослини в Україні:*

- а) відмітність;
- б) функціональність;
- в) однорідність;
- г) стабільність.

9. *Гудвілом в США вважається:*

- а) будь-яка перевага його власника під час здійснення ним підприємницької діяльності, обумовлене місцем, фірмовим найменуванням, товарним знаком і т. п.;
- б) хороше відношення влади до заявника при отриманні ним прав на товарний знак;

- в) сприятливе відношення засобів масової інформації до власника знаку на послуги;
- г) надання послуг власником товарного знаку за цінами нижче за ринкових.

10. У США відсутній такий вид патенту :

- а) патент корисності;
- б) патент на сорт рослин;
- в) патент на промисловий зразок;
- г) патент на корисну модель.

Варіант VII

1. Інтегральною мікросхемою в Україні вважається:

- а) радіоелектронний виріб, призначений для виконання функцій імпульсного блоку живлення;
- б) графічне зображення осцилограми для модуля розгортки;
- в) мікроелектронний виріб кінцевої або проміжною форми, призначене для виконання функцій електронної схеми, елементи і з'єднання якого не окремо сформульовані в об'ємі і(чи) на поверхні матеріалу, що становить основу такого виробу, незалежно від способу його виготовлення;
- г) принципова електрична схема підсилювача відтворення запису касетного магнітофона-приставки.

2. Правова охорона простої вказівки походження товару надається в Україні на основі:

- а) рішення урядового органу;
- б) поданої заявником заявки;
- в) його використання;
- г) його реєстрації.

3. Термін дії патенту в Україні на сорт рослини для винограду, деревних і чагарникових культур закінчується в останній день вказаного календарного року, наступного після року державної реєстрації сорту :

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 35;

4. Умовою патентоспроможності промислових зразків в США не являється:

- а) новизна;
- б) неочевидність;
- в) декоративність;
- г) функціональність.

5. Умовою патентоспроможності сорту рослини в США не являється:

- а) новизна;
- б) одноманітність і стабільність;
- в) відмітність;
- г) функціональність.

6. Формальна експертиза винаходів в Україні встановлює, зокрема, приналежність вказаного в заявці об'єкту :

- а) до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходи;
- б) сучасним досягненням науки і техніки;
- в) суспільно небезпечним технічним рішенням;
- г) другорядним досягненням науки і техніки.

7. Об'єктом винаходу в Україні може бути:

- а) відкриття;

- б) наукова теорія;
- в) комп'ютерна програма;
- г) пристрій.

8. Майнові права виконавців охороняються в Україні на протязі такої кількості років від дати першого запису виконання :

- а) 20;
- б) 30;
- в) 40;
- г) 50.

9. Права виробників фонограм і відеограм в Україні охороняються впродовж наступної кількості років з дати першої публікації фонограми (відеограми) або їх першого звукозапису (відеозаписи), якщо фонограма (відеограми) не була опублікована:

- а) 20;
- б) 30;
- в) 40;
- г) 50.

10. Договір про патентну кооперацію був укладений:

- а) у Вашингтоні 19 червня 1970 р.;
- б) в Женеві 19 вересня 1980 р.;
- в) в Парижі 19 листопада 1990 р.;
- г) в Лондоні 19 грудня 2000 р.

Варіант VIII

1. Організації мовлення в Україні користуються суміжними правами впродовж наступної кількості років з дати першого публічного сповіщення передачі:

- а) 20;
- б) 30;
- в) 40;
- г) 50.

2. Авторське право в Україні діє з дня створення витворів напротязі:

- а) 25 років;
- б) 50 років;
- в) життя автора і 50 років після його смерті;
- г) життя автора і 70 років після його смерті.

3. Об'єктом винаходу в Україні не може бути:

- а) пристрій;
- б) речовина;
- в) топографія інтегральної мікросхеми;
- г) спосіб.

4. Відповідно до Закону України "Про охорону прав на винаходи і корисні моделі" не можуть отримати правову охорону:

- а) методи виконання розумових операцій;
- б) штами мікроорганізмів;
- в) культури клітин рослин і тварин;
- г) застосування раніше відомого способу по новому призначенню.

5. Всесвітня конвенція про авторське право була укладена:

- а) в Женеві 6 вересня 1952 р.;
- б) в Парижі 30 січня 1902 р.;
- в) в Нью-Йорку 6 березня 1972 р.;
- г) в Лондоні 6 грудня 1982 р.

6. *Топографія інтегральної мікросхеми в Україні — це:*

- а) зафіксоване на матеріальному носії просторово-геометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми і з'єднань між ними;
- б) світлофільтр спеціальної конструкції з вбудованим індикатором подачі команд, який відповідає критеріям, встановленим для промислових зразків;
- в) зафіксоване на нематеріальному носії тривимірне розміщення мікроінтегральних елементів;
- г) просторово-графічне розміщення елементів інтегральної форми, що знаходиться в процесі постійних змін.

7. *В Україні правова охорона кваліфікованих вказівок походження товарів діє на підставі їх:*

- а) використання;
- б) реєстрації;
- в) приватизація;
- г) корпоратизації.

8. *Термін дії патенту в Україні на усі інші сорти, окрім винограду, деревних і чагарникових культур, складає таку кількість років:*

- а) 35;
- б) 20;
- в) 15;
- г) 10.

9. *Не являється умовою патентоспроможності винаходу в США:*

- а) новизна;
- б) функціональність;
- в) корисність;
- г) неочевидність.

10. Правова охорона промислових зразків в США бере відлік з:

- а) 1776г.;
- б) 1842г.;
- в) 1900г.;
- г) 1950г.

Варіант ІХ

1. Отримання патенту в Україні є мірою:

- а) примусовою;
- б) добровільною;
- в) добродійною;
- г) антисоціальною.

2. Вимога «єдності» корисної моделі в Україні означає, що заявка торкається:

- а) великої групи корисних моделей;
- б) однієї корисної моделі;
- в) двох корисних моделей;
- г) одного винаходу і однієї корисної моделі одночасно.

3. Первинний текст Закону України "Про охорону прав на промислові зразки" був прийнятий:

- а) 5 липня 1991 р.;
- б) 15 грудня 1993г.;

- в) 20 січня 1995 р.;
- г) 25 травня 1997г.

4. В Україні термін реєстрації свідоцтва на знак для товарів і послуг за клопотанням власника свідоцтва кожного разу продовжується на наступну кількість років :

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 20.

5. Паризька конвенція про охорону промислової власності була укладена:

- а) 20 вересня 1850г.;
- б) 20 березня 1883г.;
- в) 20 жовтня 1950г.;
- г) 20 липня 1983г.

6. Свідоцтво на топографію інтегральної мікросхеми в Україні діє наступну кількість років :

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 20.

7. В Україні об'єм правової охорони, що надається реєстрацією права на використання кваліфікованої вказівки походження товару, визначається зафіксованими у свідоцтві:

- а) характеристиками товару і межами географічного місця;
- б) характеристиками природних умов відповідного географічного місця;
- в) характеристиками людського чинника відповідного географічного місця;

г) характеристиками товару, межами географічного місця і історичними особливостями останнього.

8. Патент на сорт рослини в Україні засвідчує:

- а) дату його первинного використання;
- б) об'єм його первинного використання;
- в) межі території його первинного використання;
- г) авторство на сорт і виняткове право на його використання.

9. В США правова охорона винаходів регулюється:

- а) законодавством на рівні штатів;
- б) законодавством федерального рівня і міжнародними угодами;
- в) законодавством штатів і федеральним законодавством;
- г) лише міжнародними угодами.

10. В США не надається правова охорона:

- а) винаходам;
- б) промисловим зразкам;
- в) корисним моделям;
- г) сортам рослин.

Варіант X

1. В Україні права, які витікають з реєстрації топографії інтегральної мікросхеми, діють з дати:

- а) подачі заявки на топографію інтегральної мікросхеми;
- б) публікації відомостей про топографію інтегральної мікросхеми в офіційному органі;
- в) внесення відомостей про топографію інтегральної мікросхеми в реєстр;
- г) видачі охоронного документу на топографію інтегральної мікросхеми.

2. Свідоцтво, що засвідчує реєстрацію права на використання кваліфікованої вказівки походження товару, діють в Україні впродовж наступної кількості років з дати подачі заявки :

- а) 5;
- б) 10;
- в) 15;
- г) 20.

3. Первинний текст Закону України "Про охорону прав на сорти рослин" не містив визначення такого поняття :

- а) сорт;
- б) насіння;
- в) ліцензований сорт;
- г) запатентований сорт.

4. Перший патентний закон в США був ухвалений:

- а) в 1776р.;
- б) в 1790р.;
- в) в 1850р.;
- г) в 1900р.

5. Вкажіть, чи може в США товарний знак символізувати гудвіл:

- а) звичайно, так;
- б) звичайно, ні;
- в) так, але лише при певних обставинах;
- г) ні, але лише при певних обставинах.

6. В Україні попереджувальне маркування на продукті, виготовленому із застосуванням запатентованого винаходу, містить вказівку:

- а) номеру патенту;

- б) автора винаходу;
- в) прізвище патентовласника — фізичної особи;
- г) найменування патентовласника — юридичної особи.

7. Бернська Конвенція про охорону літературних і художніх творів була укладена:

- а) 9 вересня 1886 р.;
- б) 19 жовтня 1952г.;
- в) 29 листопада 1952г.;
- г) 9 грудня 1990г.

8. В Україні запатентований винахід може взагалі не використовуватися або недостатньо використовуватися перш ніж, у будь-якої особи, що має бажання і готовність, використовувати відповідний винахід, виникає право на звернення до суду відносно надання дозволу на використання винаходу на умовах невияткової ліцензії :

- а) 2;
- б) 3;
- в) 4;
- г) 5.

9. В Україні виняткове право автора на дозвіл або заборону використання твору не надає йому право дозволяти або забороняти:

- а) відтворення твору;
- б) публічну демонстрацію і публічний показ;
- в) поширення екземплярів твору після уповноваженого продажу або відчуження будь-яким способом;
- г) переклад твору.

10. Права, які витікають з патенту на винахід в Україні, діють з дати:

- а) подачі заявки;
- б) проведення експертизи;
- в) публікації відомостей про видачу патенту;
- г) внесення інформації про патент у відповідний реєстр.

КОРОТКИЙ ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Автор (творець) – це фізична особа, творчою працею якої створюється об'єкт права інтелектуальної власності.

Авторське право – це цивільно-правовий інститут, який регулює особисті немайнові та майнові права авторів та їх правонаступників, пов'язані із створенням та використанням творів науки, літератури і мистецтва.

Авторський договір – ця консенсусна угода, за якою автор або правонаступники передають готовий твір певній особі для використання, або автор бере на себе створення певного твору і передання його для обумовленим в договорі способом.

Апеляційна палата – колегіальний орган для подання апеляцій стосовно рішень про набуття прав на об'єкти інтелектуальної.

Винахід – створений людиною засіб (спосіб) для управління силами природи, за допомогою якого по-новому і нетривіальним чином вирішується якась проблема в будь-якій області людської діяльності. Результат творчої (евристичної) діяльності.

Виняткова ліцензія – надання дозволу на право використання об'єкту інтелектуальної власності іншій особі (ліцензіату), при цьому ліцензіар зберігає за собою право на використання цього ж об'єкту, але не має права видавати ліцензію на право використання цього самого об'єкту іншим особам.

Відкрита ліцензія – надання будь-якій особі права використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка на основі заяви патентовласника до органу виконавчої влади з інтелектуальної власності. За таких умов отримуються пільги по сплаті щорічного збору за підтримку дії патенту, розмір якого знижується на 50%. Власник патенту має право відкликати свою заяву.

Відчуження – один із способів розпорядження виключним правом при якому дане право надається в повному обсязі.

Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ, WIPO) – міжнародна організація, що займається адмініструванням ряду ключових міжнародних конвенцій у галузі інтелектуальної власності, в першу чергу Бернської Конвенції про охорону літературних і художніх творів та Паризької Конвенції про охорону промислової власності. З 1974 року виконує функції спеціалізованої установи Організації Об'єднаних Націй з питань творчості та інтелектуальної власності

Договір про патентну кооперацію (РСТ) – міжнародний договір в області патентного права та призначений для того, щоб «спростити і зробити більш економічним отримання охорони винаходів, якщо така охорона потребується в декількох країнах одночасно».

Експертиза заявки – має статус науково-технічної експертизи та складається з попередньої експертизи, формальної експертизи та кваліфікаційної експертизи і проводиться відповідно до Закону та правил, встановлених центральним органом виконавчої влади.

Експертиза на локальну новизну - складова частина кваліфікаційної експертизи, яка встановлює локальну новизну винаходу.

Заява про видачу патенту – документ, який надає основну інформацію про об'єкт патентування. Вона повинна містити назву винаходу, ім'я та адресу заявника, а також ім'я та адресу патентного повіреного заявника (за його наявності).

Знак охорони авторського права (копірайт, ©) – символ авторського права, особливий формат сповіщення про авторське право на будь-який твір, де ставиться мітка ©, та ім'я або найменування правовласника та рік першої публікації твору.

Інтелектуальна власність – це результати творчої діяльності об'єктами якої є не матеріальні носії (ідеї, думки, міркування, образи, символи тощо).

Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) – це експертиза, яка встановлює відповідність заявленого винаходу умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності).

Комерційна таємниця – режим конфіденційності інформації, що дозволяє її власникові при існуючих або можливих обставин збільшити доходи, уникнути невиправданих витрат, зберегти положення на ринку товарів, робіт, послуг або отримати іншу комерційну вигоду. Під режимом конфіденційності інформації розуміється запровадження і підтримка особливих заходів щодо захисту інформації.

Корисна модель – подібний до винаходу нематеріальний об'єкт інтелектуальних прав (технічне рішення), що відноситься до пристрою. Для корисних моделей встановлені менш суворі умови патентоспроможності, скорочені терміни і спрощені процедури розгляду заявки. Платою за ці переваги є скорочений термін дії патенту - 10 років.

Літературний твір – оригінальний письмовий твір белетристичного, наукового, технічного або практичного характеру, незалежно від його цінності або призначення.

Ліцензійний договір – це двостороння угода, за якою сторона, яка володіє винятковим правом на використання винаходу (*ліцензіар*), надає іншій стороні (*ліцензіату*) дозвіл (ліцензію) на використання винаходу, а ліцензіат зобов'язується платити ліцензіару платежі і здійснювати інші дії, які передбачені договором.

Майнове право – право, яке охороняє і характеризує властивості матеріальних об'єктів права власності. Також, це суб'єктивні права учасників правовідносин, пов'язані з володінням, користуванням і розпорядженням майном, а також з тими матеріальними вимогами, які виникають серед учасниками економічного обороту з приводу обміну товарами, послугами, виконуваними роботами і т.д.

Мистецтво – образне осмислення дійсності; процес або підсумок вираження внутрішнього або зовнішнього (по відношенню до творця) світу в

художньому образі; творчість, спрямована таким чином, що вона відображає та цікавить не тільки самого автора, а й інших людей.

Міжнародна патентна класифікація (МПК) – ієрархічна система патентної класифікації яка є засобом для класифікації патентних документів (патенти та авторські свідоцтва на винаходи, промислові зразки, корисні моделі, включаючи опублікування заявки) однакової в міжнародному масштабі. Являє собою інструмент для патентних відомств та інших споживачів, що здійснюють пошук патентних документів.

Наукове відкриття – нове досягнення, що здійснюється в процесі наукового пізнання природи і суспільства; встановлення невідомих раніше, об'єктивно існуючих закономірностей, властивостей і явищ матеріального світу. Лежить в основі науково-технічної революції, надаючи принципово нові напрямки розвитку науки і техніки та революціонізуючи суспільне виробництво. Результат творчої (евристичної) діяльності.

Науково-технічна діяльність (НТД) – діяльність, спрямована на отримання, застосування нових знань для вирішення технологічних, інженерних, економічних, соціальних та інших проблем, забезпечення функціонування науки, техніки і виробництва як єдиної системи.

Немайнові права – вид суб'єктивних прав, що відносяться до категорії нематеріальних благ.

Опис винаходу (корисній моделі). Опис повинен розкривати винахід з повнотою, достатньою для його здійснення. Тобто, фахівець в даній галузі техніки на підставі опису повинен мати достатньо інформації для реалізації винаходу. Опис винаходу містить наступні розділи: область техніки, до якої належить винахід, рівень техніки, розкриття винаходу, короткий, але відображаючий головну думку винаходу опис креслень, схем, малюнків, ескізів (якщо вони містяться в заявці), реалізація винаходу.

Паризька конвенція про охорону промислової власності – міжнародна угода з охорони промислової власності, вперше прийнята в Парижі 20 березня 1883. Переглядалася в Брюсселі в 1900 р., у Вашингтоні в

1911 р., в Гаазі в 1925 р., в Лондоні в 1934 р., в Лісабоні в 1958 р., у Стокгольмі в 1967 р. Була змінена 2 жовтня 1979 р. Є першою і ключовою міжнародною угодою в галузі охорони прав на промислову власність.

Патент – охоронний документ, що засвідчує виключне право, авторство і пріоритет винаходу, корисної моделі або промислового зразку. Термін дії патенту залежить від країни патентування, об'єкта патентування і становить від 5 до 25 років.

Патентний фонд – це систематизована певним чином сукупність патентної документації з довідково-пошуковим апаратом (покажчики та ін.).

Патентні документи – це віддруковані на папері чи на плівці тексти (креслення) опублікованих патентних заявок і патентів, свідоцтв, корисних моделей, а також інші документи, де описуються винаходи, що підлягають правовій охороні.

Патентовласник - автор винаходу, корисної моделі чи промислового зразку, роботодавець у випадках, зазначених в законодавстві; правонаступники зазначених осіб, яким видається патент.

Передача права на використання твору – реалізація угоди між автором твору науки, літератури, мистецтва, що охороняється авторським правом, і посадовою особою про використання цього твору.

Повна ліцензія – договір при якому до ліцензіата переходять усі майнові права, які витікають з патенту, на термін дії договору. Ліцензіар є лише номінальним патентовласником, тільки на термін дії договору. Після закінчення терміну повної ліцензії майнові права патентовласника поновлюються в повному об'ємі.

Принцип вичерпання права – ситуація, коли ані автори, ані інші правовласники не можуть заборонити подальшу перепродаж примірників творів, які введені в цивільний оборот шляхом їх продажу, тобто не можуть контролювати подальше поширення проданих примірників книг, дисків чи інших матеріальних носіїв творів.

Пріоритет – це першість в представленні заявки, який як правило, встановлюється за датою представлення правильно оформленої заявки.

Промислова власність – різновид інтелектуальної власності, об'єктами охорони якої є: патенти на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, товарні знаки і знаки обслуговування, найменування місця походження товарів, фірмові найменування, комерційні позначення, припинення недобросовісної конкуренції, топології інтегральних мікросхем, селекційне досягнення та «ноу-хау».

Промислова власність (бюлетень) - офіційне видання Укрпатенту, в якому знаходять відображення основні етапи патентного діловодства відносно об'єктів промислової власності, що охороняються в Україні.

Промисловий зразок – об'єкт інтелектуальних прав, що відноситься до зовнішнього вигляду, дизайну та ергономічних властивостей виробу промислового виробництва. Умовами патентоспроможності промислового зразка є новизна і оригінальність.

Публікація – це доведення офіційним шляхом будь-якої інформації стосовно винаходу.

Раціоналізаторська пропозиція – технічне рішення, яке є новим і корисним для підприємства, і передбачає зміну конструкції виробів, технології виробництва і застосовуваної техніки або зміна складу матеріалу.

Реферат – короткий опис винаходу, який включає опис ознак винаходу (формули) і області застосування.

Співавторство – виникає в тому випадку, коли авторський твір є результатом спільної творчої діяльності декількох авторів - співавторів.

Суміжні права – сукупність норм, що надаються за для правової охорони інтересів відповідних категорій правовласників щодо наступних результатів (об'єктів) інтелектуальної діяльності.

Творчість – процес діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності або результат створення об'єктивно нового. Основний критерій, який відрізняє творчість від виробництва - унікальність його

результату. Результат творчості неможливо прямо вивести з початкових умов.

Торгівельна марка (знаки для товарів і послуг) – позначення (словесне, образотворче, комбіноване або інше) яке служить для індивідуалізації товарів юридичних осіб або індивідуальних підприємців.

Формальна експертиза – експертиза, в процесі якої перевіряються наявність документів, передбачених законом, та дотримання встановлених вимог.

Формула винаходу (корисній моделі) – призначена для визначення обсягу правової охорони, що надається патентом. У формулі винаходу сформульовані всі суттєві ознаки винаходу.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція (Основний Закон) України. - К., 1996
2. Цивільний кодекс України. -К., 2003.
3. Закон України «Про власність» від 07.02.91р. №697-12 з наступними змінами і доповненнями.
4. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від р. № 3687-ХІІ у редакції від 01.06.2000 р.
5. Закони «Про правову охорону об'єктів промислової власності в Україні». К., 1994. - 121 с.
6. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15.12.93р. №3689-ХІІ.
7. Закон України “Про інформацію”: Затв. 02.10.92 р. // Відомості Верховної Ради. -1992. - № 48. - С.650.
8. Закон України “Про науково-технічну інформацію”: Введ. в дію 25.06.93 р.// Інновація. - 1993. - №15 - 16. - С. 2 - 3.
9. Закон України «Про підприємництво» від 26.02.91р. №785-12.
10. Закон України «Про захист інформації в автоматизованих системах»: чинний з 05.07.94 р. // Закон і бізнес. - 1997. - № 5(132). - 29 січня.
11. Г.П. Добриніна. Патентна інформація та документація. Патентні дослідження: Конспект лекцій-К.: Ін-г ін. тел. власн. і права, 2006.-120 с.
12. Збірник нормативних актів з питань промислової власності /Уклад.: В.О. Жаров та ін. - К.: Вища школа, 1998. - 486 с.
13. Наказ Міністерства освіти і науки України №22 від 22 січня 2001 р. «Про затвердження складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель» (зі змінами, внесеними згідно з Наказами МОН №154 від 26 лютого 2004 р., №223 від 14 квітня 2005 р.)// Зареєстровано в Міністерстві юстиції України за №173/5364 від 27 лютого 2001 р.

14. Набуття правової охорони на промислові зразки за Гаазькою угодою про міжнародну реєстрацію промислових зразків (навчальний посібник)/Т.В. Бованенко, О.В. Бованенко. - Київ, 2011 - 56 с.
15. Патентна документація. Комплектування та можливості доступу до неї в Україні: посібник для користувача/Т.К. Чесчетна, А.І. Рябець. - Київ, 2009. -120 с.
16. Дахно И.И. Патентование и лицензирование (учебное пособие). К.: МАУП, 2004. – 216с.
17. Посилкіна О. В. Інноваційно-інвестиційний розвиток фармацевтичного виробництва: проблеми фінансового забезпечення / О. В. Посилкіна — Х.: Золоті сторінки, 2002. — 528 с.
18. Посилкіна О. В. Економіка і організація інноваційної діяльності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / О. В. Посилкіна, Г. В. Костюк, В. М. Тіманюк — Х.: Вид-во НФаУ: Золоті сторінки, 2009. — 272 с.
19. Пріб Г. А. Патентознавство: Навч. посібник для дистанційного навчання /За наук, ред, С. І. Табачнікова. - К.: Університет «Україна», 2007. - 304с.
20. Патентоведение: Учебник для вузов За ред. к.е.н. Паладія М.В. - К.: ТОВ «Альфа-ПК», 2004. - 56 с.
21. Складання та подання заявки на реєстрацію знака згідно з Мадридською угодою про міжнародну реєстрацію знаків та протоколи до цієї угоди (практичний посібник) О.Д. Лавічева, І.Ю. Манцерова. - Київ, 2011 - 110 с.
22. Сусліков Л.М., Дьордяй В.С. Патентознавство. Навчальний посібник. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005 - 232с.
23. Цыбулев П.Н. Маркетинг интеллектуальной собственности. - К.: Ин-т. Интел. собств. и права. 2006. - 184 с.
24. Цибульов П.Н. Основи інтелектуальної власності / Навчальний посібник. - К.: Інст. інтел. власн. і права. 2006. - 124 с.

25. Чухрай Н. І. Формування інноваційного потенціалу підприємства: маркетингове та логістичне забезпечення /Н. І. Чухрай. — Львів : Львівська політехніка, 2002. — 314 с.
26. Черевко Г.В.Інтелектуальна власність(навчальний посібник)- К.: Знання, 2008. – 412 с.